

Вступники на програму підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації для здобуття ступеня доктора філософії PhD усіх спеціальностей НУБіП України складають письмовий екзамен з «філософії».

Білеті розроблені на основі програми вступного випробування з «Філософії» для вступників до аспірантури відповідно до правил прийому Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Білеті для складання екзамену мають два теоретичні питання і десять (10) тестових завдань.

Мета вступного іспиту з філософії полягає в оцінюванні рівня теоретико-методологічної підготовки вступника, його вміння використовувати теоретичні знання для вирішення найбільш актуальних проблем науки, здатності екстраполювати наявні знання у сферу конкретно-наукових досліджень, встановлюючи взаємозв'язки між теорією і практикою, в тому числі й у професійній діяльності.

Оцінювання відповіді вступника за питаннями білету здійснюються за 100-бальною шкалою у такій пропорції:

усна відповідь на екзамені – максимально 60 балів (максимально 30 балів за кожне з двох питань білету).

Тестові завдання – 4 бали за кожну правильну відповідь.

Оцінювання вступника відбувається згідно положенням «Про екзамени та заліки у НУБіП України» від 27.02.2019 р. протокол № 17 з табл. 1.

Оцінка національна	Рейтинг вступника, бали
Відмінно	90–100
Добре	74–89
Задовільно	60–73
Незадовільно	0–59

Критерії оцінювання відповіді вступника на питання білету:

25–30 балів вступники отримують якщо: продемонстровано повний, розгорнутий, вичерпний виклад змісту питання білету; показано творчі здібності у процесі викладу проблеми; проаналізовано увесь необхідний для викладу проблеми перелік категорій; продемонстровано розуміння наявних у сучасному соціокультурному бутті проблем та окреслено шляхи їхнього вирішення.

24–20 бали вступники отримують якщо: не виконано хоча б одна з вимог для отримання найвищого балу (25-20); чи допущені помилки під час аргументації, які призвели до неточності висновків.

20–14 балів вступники отримують якщо: не виконано три вимоги для отримання найвищого балу (25-30); зміст відповіді, аргументи, висновки відповіді не правильні, або ж вступник не зумів віднайти докази і раціональні аргументи для обґрунтування своєї позиції.

0–13 балів вступники отримують якщо: не виконано три і більше вимог для отримання найвищого балу (25-30) та допущені значимі помилки під час відповіді, внаслідок чого вступник прийшов до неправильних висновків або ж висловлював свою позицію апелюючи тільки до власних переконань; зміст відповіді демонструє відсутність у вступника базової теоретико-методологічної підготовки та невміння використовувати теоретичні знання для вирішення найбільш актуальних проблем сучасності.

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ З «ФІЛОСОФІЇ»

Тема 1. Філософія, її походження, основні проблеми та функції

Місце людини в світі та необхідність її самовизначення. Особливості відношення людини до світу. Поняття світогляду. Сутність та призначення світогляду. Світогляд як поліструктурне утворення. Рівні світогляду: світовідчуття, світосприйняття, світорозуміння. Історичні типи світогляду. Багатоманіття визначень філософії. Проблеми і предмет філософії. Концепції походження філософії: міфогенна, гносеогенна. Риси філософського знання. Відмінність філософського і наукового знання. Роль філософії в культурі.

Тема 2. Розвиток філософської думки на стародавньому Сході та в античній Греції

Східний і західний тип філософування. Протофілософія. Соціокультурні та ідейні витoki філософської думки Стародавньої Індії. Канонічні джерела давньоіндійської філософії. Релігійно-філософське вчення буддизму. Зародження філософії в Стародавньому Китаї. Канонічні джерела, провідні ідеї та напрями філософії Стародавнього Китаю. Суспільні ідеали у вченні Конфуція.

Феномен античної філософії. Давньогрецька натурфілософія (мілетці, піфагорійці, елеати, атомісти. Філософські погляди Геракліта. Школа ноології. Давньогрецька класика як соціокультурний феномен. Софісти у культурному просторі античної пайдеї. Філософія Сократа. Антропологічний поворот у філософії. Вчення про ідеї Платона. Вчення Платона про державу. Філософська система Аристотеля. Теорія Аристотеля про чотири причини. Політична філософія Аристотеля.

Основні риси епохи еллінізму («Олександрійська культура»). Філософські погляди Епікура та епікурейство. Філософія стоїцизму та її представники (Зенон і Хрсіпп). Натуралізм і раціоналізм етичної доктрини стоїцизму. Культурно-історичні та філософсько-гносеологічні причини виникнення скептицизму в IV–III ст. до н.е. Філософський ідеалізм Плотіна, Порфирія, Ямвліха та Прокла.

Тема 3. Особливості західноєвропейської філософії Середньовіччя і Відродження

Середньовіччя як соціокультурний феномен. Християнство як ідейна основа середньовічного мислення. Своєрідність середньовічного філософування. Головні ідеї середньовічної філософії. Етапи розвитку середньовічної філософії. Витoki та філософський зміст апологетики. Представники апологетики та їхні ідеї (Юстин Мученик, Арнобій, Татіан, Тертуліан). Ставлення апологетів до античної спадщини.

Східна та західна патристика. Амвросій, Ієронім, Аврелій Августин та їх роль у становленні католицизму. Вчення Августина про «два гради». Схоластика як напрям середньовічної філософії. Середньовічні школи та університети як соціокультурний феномен. Суперечка між реалістами і номіналістами і її значення для розвитку наукового світогляду. Номіналізм Іоанна Росцеліна і П'єра Абеляра. Концептуалізм Томи Аквінського. Середньовічна містика: представники та ідеї.

Світоглядні трансформації у період Відродження. Гуманізм та індивідуалізм як ідейні засади ренесансного мислення. Петрарка як родоначальник гуманістичного руху. Антиклерикалізм Лоренцо Валли. «Вчене незнання» Микола Кузанського. Апофеоз гуманістичного антропоцентризму в ученні Піко делла Мірандоли про вільну людину. П'єтро Помпонаці: вчення про двояку (двоїсту) істину. «Державець» Нікколо Макіавеллі. Сатиричне зображення схоластики у творах Еразма Роттердамського. «Досліди» Мішеля Монтеня.

Реформаційні рухи на початку XVI ст. і віросповідний розкол католицького світу. Основні віросповідні постулати Лютера. Зародження деїзму. Микола Коперник і його книга «Про обертання небесних сфер». Натурфілософська концепція Томмазо Кампанелла. Соціально-філософські погляди Томаса Мора.

Тема 4. Західноєвропейська філософія Нового часу та доби Просвітництва

Соціокультурна ситуація в Західній Європі в XVII ст. Нідерландська і англійська революції. Загальний стан наук. Нові форми організації наукових досліджень і наукової інформації. Прогрес експериментально-математичного природознавства. Деїзм і пантеїзм як головні напрямки філософсько-релігійної думки Нового часу. Проблема віротерпимості.

Політична і філософська діяльність Френсіса Бекона. Проект «Великого відновлення наук». Вчення про «ідоли» людського розуму. «Новий Органон»: розробка індуктивного методу. Значення беконівської методології для подальшого розвитку наукового знання і філософії. Проблема субстанції та дуалізм філософії Р. Декарта. Механістична фізика Р. Декарта. Сенсуалістична основа теорії пізнання Т. Гобса. Соціально-філософська концепція Т. Гобса. Раціоналістичне вчення про пізнання Б. Спінози. Теорія пізнання Дж. Лока. Просвітницькі ідеї Дж. Лока: проблема віротерпимості. Педагогічні погляди Дж. Лока. Раціоналістичне вчення про метод Г. Ляйбніца і його зв'язок з відкриттями в конкретних науках. Суб'єктивно-ідеалістична і релігійна філософія Дж. Берклі. Концепція асоціацій Д. Юма. Утилітаризм юмівської концепції моралі.

Просвітництво як епоха європейської культури і його історичне значення. Франсуа-Марі Вольтер. Критика Вольтером теологічного погляду на історію. Теорія прогресу як найважливіша світоглядна новація вольтерівської філософії історії.

Концепція «духу законів» Ш. Л. Монтеск'є та поняття «духу народів». Трагування соціальної нерівності Ж.-Ж. Руссо. Вчення Руссо про народ як носій суверенітету. Філософські погляди Е. де Кондільяка. Матеріалістична філософія Ж. О. де Ламетрі. Д. Дідро – лідер паризького центру Просвітництва. Концепція природної рівності К. Гельвеція. Розробка П. Гольбахом матеріалістичних поглядів на природу, місце людини в ній, людську свідомість і пізнання.

Тема 5. Філософія німецького ідеалізму

Німецьке Просвітництво. Феномен німецької класичної філософії. Місце німецької класичної філософії в історії світової філософської думки.

I. Кант – засновник німецької класичної філософії. «Докритичний» і «критичний» періоди творчості I. Канта. Основні філософські положення докритичної філософії I. Канта. Теорія пізнання. «Критика практичного розуму». Проблема свободи волі. Кантівська етика

і її протистояння евдемонізму. Поняття «категоричного імперативу». Принципи правової держави і потрібного поділу влади.

«Науковчення» Й. Г. Фіхте. Відмова від кантівського поняття речі-в-собі і відновлення гносеологічного значення інтелектуальної інтуїції. Основні принципи науковчення. «Практична» філософія Й. Фіхте. Філософія історії Й. Фіхте. Ідея нації.

Загальна характеристика філософії Ф. В. Шеллінга. «Натурфілософія», «філософія тотожності», нова «система трансцендентального ідеалізму», «філософія одкровення» як послідовні видозміни шеллінгіанства. Рецепція кантівських ідеалів всесвітньої федерації держав і вічного миру у філософії Шеллінга. Теїстичний погляд на історію. Філософія міфології. Основні ідеї «філософії одкровення».

Загальна характеристика філософської спадщини Г.В.Ф. Гегеля. «Феноменологія духу» як вступ до філософської системи Г.В.Ф. Гегеля. Абсолютна ідея як головний предмет дослідження у філософії Г.В.Ф. Гегеля. Основні ідеї та складові філософії природи. Розуміння природи як «ідеї в формі інобуття». Особливості тлумачення Г.В.Ф. Гегелем соціально-етичної проблематики. «Європейський дух» як носій прогресу в теоретичній і практичній площині та його всесвітньо-історичне значення. Історія як «прогрес в усвідомленні свободи», його основні ступені в східному, античному і німецькому світах.

Антропологічний принцип філософії Л. Фойєрбаха.

Тема 6. Філософські вчення XIX - початку XX століття

Зміна парадигми філософського мислення у XIX – на початку XX ст. Поняття класичної та неklasичної філософії. Основні відмінності класичної та неklasичної філософії.

Передумови становлення марксизму та його філософії. Проблема відчуження у марксизмі. Марксистська соціоцентрична парадигма людини. Діалектичний та історичний матеріалізм. Практика як основа діалектико-матеріалістичного розуміння природи й суспільства. Матеріалістичне розуміння історії. Феномен суспільно-економічної формації. Основні етапи розвитку марксизму. Трансформація ідей марксизму у західноєвропейській філософії.

Марбургська школа неокантіанства (Г. Коген, П. Наторп, Е. Кассієр). Вихідні засади наукового пізнання. Феномен «людини символізуючої». Баденська школа (В. Віндельбанд, Г. Ріккерт). Розрізнення «наук про природу» і «наук про дух». Г. Челпанов – представник неокантіанства в Україні.

Засадничі ідеї та принципи «філософії життя». Філософія А. Шопенгауера. «Світ як воля і уявлення». Закон достатньої підстави. Метафізичний волюнтаризм А. Шопенгауера. Поняття волі до життя і види її об'єктивації. Концепція «переоцінки цінностей» Ф. Ніцше. Нігілізм у філософії Ф. Ніцше. Сміслові навантаження вчення про «смерть Бога» та його рецепції в сучасному соціокультурному житті.

Зародження «філософії науки». Виникнення та особливості розвитку філософії науки в XIX ст. Позитивізм (О. Конт, Дж. С. Мілль, Г. Спенсер). «Другий» позитивізм (Е. Мах, Р. Авенаріус): основні ідеї та причини впливу серед природознавців. Історизація науки у постпозитивізмі. Критичний раціоналізм К. Поппера. «Структура наукових революцій» Т. Куна.

Герменевтична філософія науки. В. Дільтей про людське життя як культурно-історичний процес.

Екзистенціалізм С. К'єркегора. Людина як духовна істота, здатність до вибору і самовизначення. «Фундаментальна онтологія» М. Гайдеггера. Екзистенціалізм К. Ясперса. Соціально-політичні погляди К. Ясперса. Екзистенціалізм Ж.П. Сартра. Основні поняття феноменологічної онтології Ж. П. Сартра. Сенс Ніщо. А. Камю: проблема сенсу життя, поняття абсурду, позиція «героїчного песимізму». «Бунт людини». Київська філософська школа (Л. Шестов, М. Бердяев та ін.). Синтез екзистенціалізму та марксизму.

Прагматизм. Критика Ч. Пірсом картезіанського принципу універсального сумніву. Проблема співвідношення віри і дії. «Принцип прагматизму». Співвідношення науки і релігії. Прагматична концепція істини. Популяризація та розвиток ідей прагматизму У. Джемсом. «Інструменталізм» Д. Дьюї. Поняття досвіду і його види. Специфіка потрактування Д. Дьюї «принципу Пірса». Інструментальна логіка як теорія дослідження. Застосування прагматизму для вирішення соціальних проблем. Педагогічні погляди Д. Дьюї.

Психоаналітична антропологія людського буття в роботах З. Фрейда. Структура психіки за З. Фрейдом. Проблема несвідомого. Структура психіки за К. Юнгом. Феномен колективного несвідомого. Архетипи. Комплекси і їхнє архетипне ядро. Неофройдизм. Гуманістичний психоаналіз Е. Фромма. Природа людини. Любов як вища цінність. Концепція індивідуальної теорії особистості А. Адлера. Природа людини та вплив на неї виховання.

Тема 7. Своєрідність та основні етапи розвитку філософської думки в Україні

Особливості світогляду давніх слов'ян. Зародження філософських учень у Київській Русі та їхні специфічні особливості. Головні літературно-філософські пам'ятники киеворуського періоду та їхні автори. Феодосій Печерський. Митрополит Іларіон: «Слово про Закон і Благодать».

Рецепції Ренесансу в Україні. Полемічна література. Філософські погляди І. Вишенського. Громадянський гуманізм світоглядної позиції С. Оріховського-Роксолана. Павло Русин. Г. Смотрицький.

Філософія Києво-Могилянської академії. П. Могила і його роль у розвитку української філософської думки. Становлення української літературної мови. Проблеми онтології, натурфілософії та ідеї гуманізму у творах вчених КМА. І. Гізель, Г. Кониський, С. Яворський. Феофан Прокопович: теорія просвітницького абсолютизму.

Г. Сковорода та його філософське вчення. Принцип самопізнання. Учення Г. Сковороди про дві натури і три світи. Морально-етична проблематика.

Особливості розвитку ідеї Просвітництва в Україні. Філософські погляди. П. Лодія. Розумний егоїзм Я. Козельського.

Українська академічна філософія XIX ст. Філософські погляди І. Сковорцова. Гносеологія В. Карпова. Філософія П. Юркевича, його вчення про ідею. Екзистенційні мотиви в творчості П. Юркевича.

Витоки української національної ідеї. Етнопсихологія М. Костомарова. Суспільно-політичні ідеї у творчій спадщині членів Кирило-Мефодіївського братства Філософські ідеї у творчості Тараса Шевченка. Філософія мови О. Потебні. Соціально-філософські ідеї М. Драгоманова. Історіософія М. Грушевського.

Філософські та суспільно-політичні ідеї в українській літературі та публіцистиці на зламі XIX–XX ст. Вчення про ноосферу В. Вернадського. Філософські погляди І. Франка,

Л. Українки, П. Грабовського, М. Коцюбинського. Суспільно-політичні погляди В. Липинського. Націоналізм Д. Донцова. Д. Чижевський про чинники формування української духовності.

Тема 8. Множинність сучасних філософських ідей.

Плюралізм сучасної філософії. Теоретичні витoki феноменологічного методу Е. Гуссерля. Метод феноменологічної редукції Е. Гуссерля. Поняття «життєвого світу» і критика традиційного раціоналізму і об'єктивізму. Вплив феноменології на сучасну філософію. Сутність феноменологічного методу.

Філософська антропологія. М. Шелер: природа людини та її місце у світі. Х. Плеснер: структура людського буття. А. Гелен про «неповноцінність людини» та умови її виживання. Християнський еволюціонізм П. Тейяра де Шардена. Герменевтика як методологія наук про дух. В. Дільтей. Проблема розуміння у творах Х. Г. Гадамера.

Філософія історії О. Шпенглера як філософія культури. Поняття «осьового часу» в філософії К. Ясперса. Феномен цивілізації у роботах А. Тойнбі. Проблема історичного розвитку людства у філософії історії А. Тойнбі

Філософський постмодернізм. Культурологічні концепції Ж. Ліотара і Ж. Бодріяра. Світоглядні установки постмодерну. Проблема влади у творах М. Фуко.

Екзистенціалізм С. К'єркегора. Людина як духовна істота, здатність до вибору і самовизначення. «Фундаментальна онтологія» М. Гайдеггера. Питання про «сєнс буття». Буття і суще. Аналітика Dasein. Диктатура публічності. Екзистенціалізм К. Ясперса. Критика позитивізму й ідеалізму. Світ і екзистенція. Проблема свободи. Проблема істини. Основні поняття феноменологічної онтології Ж. П. Сартра. Сєнс Ніццо. Концепція свободи. А Камю: проблема сєнсу життя, поняття абсурду, позиція «героїчного песимізму». «Бунт людини». Соціальний сєнс концепції А. Камю.

Сучасна релігійна філософія. Неотомізм: Ж. Марітен, Е. Жільсон. Інтегральний гуманізм Ж. Марітена. Основні світоглядні принципи неотомізму. Персоналізм (Е. Муньє, Ж. Лакруа). Критика капіталізму та проблема оновлення суспільства. Основні принципи ліберального християнства. Соціально-антропологічні ідеали персоналізму. «Діалектична теологія» П. Тілліха.

Тема 9. Проблема буття

Онтологія як загальна теорія буття. Поняття картини світу. Релігійна, наукова і філософська картина світу. Категорія буття як фундаментальне поняття онтології. Способи постановки проблеми буття. Матеріальне й ідеальне буття. Буття і небуття. Категорія буття і категорії сущого та існування. Потенційне і актуальне буття. Сутність. Специфіка тлумачення категорії буття в теології, ідеалістичних і матеріалістичних філософських системах.

Світоглядні і логічні основи класифікації основних форм буття. Буття речей, процесів і станів природи. Специфіка і багатовимірність буття людини. Буття соціального як єдність індивідуального і суспільного буття. Буття духовне і його форми.

Філософські моделі розвитку: креаціонізм, теорія еманачії, преформізм, емерджентизм, еволюціонізм. Розвиток і діалектика. Види діалектики. Принципи і закони діалектики. Категорії діалектики. Діалектика і метафізика як різні способи розуміння буття.

Основні принципи еволюційного підходу. Сучасні погляди на еволюцію людини, суспільства і Всесвіту. «Теорія катастроф» про рушійні сили розвитку.

Категорії причини і наслідку. Принцип причинності. Необхідність, випадковість, ймовірність, доцільність. Причина та мета. Закон як вираз необхідності. Закони динамічні і статичні. Детермінізм й індетермінізм. Свобода і необхідність.

Поняття субстанції в онтологічних системах. Субстанція і буття. Співвідношення духу і матерії, свідомості і тіла. Варіанти раціоналістичного обґрунтування можливості пізнання субстанції. Субстанція і форми її прояву. Категорії абсолютне, відносне, загальне, одиничне, сутність і явище.

Метафізична і діалектична модель онтології. Моністична, плюралістична та дуалістична онтології. Ієрархічні і неієрархічні онтологічні побудови. Натурфілософські, теїстичні, екзистенційно-антропологічні онтологічні моделі.

Тема 10. Гносеологія

Основні проблеми теорії пізнання Проблема істини. Агностицизм (скептицизм). Проблема пізнання в сучасній науці і філософії. Гносеологія. Структура світогляду: знання, вірування, переконання, цінності, норми. Види світогляду (буденний, релігійний, науковий).

Форми чуттєвого пізнання: відчуття, сприйняття, уявлення. Форми раціонального пізнання. Вербальне мислення. Базові операції мислення: узагальнення, порівняння, аналіз, синтез, абстрагування, встановлення зв'язку. Основні логічні форми думки: поняття, судження, умовивід. Роль мови в пізнанні. Комунікативна і когнітивна функції мови. Наукове знання: критерії, рівні. Особливості та методи математичного, природничого, соціально-гуманітарного знання.

Сучасні трактування методології наукового дослідження. Місце і роль методології в системі наукового пізнання. Поняття методу наукового дослідження. Поняття методики наукового дослідження. Метод, принцип, спосіб пізнання. Проблема класифікації методів. Філософські і загальнонаукові принципи і методи наукового пізнання. Загальнонаукові підходи в дослідженні. Субстанційний підхід. Структурний підхід. Функціональний підхід. Системний підхід. Алгоритмічний підхід. Імовірнісний підхід. Інформаційний підхід.

Загальнонаукові методи пізнання. Аналіз і синтез. Абстрагування і конкретизація. Дедукція й індукція. Аналогія. Моделювання. Історичний і логічний методи. Методи емпіричного дослідження. Спостереження. Вимірювання. Порівняння. Експеримент. Методи теоретичного дослідження. Класифікація. Узагальнення. Формалізація. Аксиоматичний метод.

Поняття наукового факту. Проблема. Вимоги до постановки проблем. Гіпотеза. Вимоги до висування гіпотез. Науковий доказ. Спростування. Теорія. Обґрунтування істинності наукового знання.

Класичне визначення істини і шляхи його історичного розвитку. Онтологічна і гносеологічна концепції істини. Об'єктивність і конкретність істини. Діалектика відносних і абсолютних форм істини. Природа критеріїв істини. Істина і хиба. Істина і омана. Варіативність істини і логічна прагматика. Способи отримання істинних знань і їх перевірки. Істинність і раціональність. Соціальна значущість істини. Істина і комунікація. Істина і свобода.

Тема 11. Філософські проблеми науки

Наука як предмет філософського аналізу. Філософський аналіз поняття «наука». Діахронний та синхронний аспекти буття науки. Функції науки. Співвідношення філософії і науки. Функції філософії в науковому пізнанні.

Демаркація наукового і ненаукового знання. Наука та інші форми духовної культури. Наукові, паранаукові та псевдонаукові дисципліни. Наука і окультизм. Сцієнтизм та антисцієнтизм.

Основні історичні етапи розвитку науки. Загальна характеристика східної «протонауки». Особливості формування наукових знань у період античності. Особливості середньовічної «науки». Наука доби Відродження та Нового часу. Становлення класичної науки. Особливості некласичної науки. Специфіка постнекласичної науки.

Логіко-епістемологічний підхід до дослідження науки. Позитивістська традиція в філософії науки. «Другий» позитивізм: основні ідеї та причини впливу серед природознавців. Неопозитивізм. Розширення поля філософської проблематики в постпозитивізмі. Концепції К. Поппера, І. Лакатоса, Т. Куна, П. Фейєрабенда, М. Полані.

Наука – особливий соціальний інститут. Наукова школа як специфічний соціальний інститут. Історія розвитку наукової комунікації. Наукові публікації та їх різновиди.

Поняття «прогрес» та «науково-технічний прогрес». Сутність поняття «наукова революція». Сутність науково-технічної революції. Соціальні наслідки НТР. Наука як виробництво інноваційних знань.

Етика науки. Моральний вибір і моральна відповідальність. Професійна відповідальність ученого. Свобода наукового пошуку і соціальна відповідальність ученого. Ціннісні орієнтації вченого.

Тема 12. Суспільство як предмет філософії

Суспільство як система, що саморозвивається. Людина як суб'єкт проявлення законів суспільства. Спонтанність і визначеність в соціумі. Свобода і необхідність в людській діяльності. Сутність системно-структурної методології дослідження соціуму і її принципи. Поняття системи. Системні теорії історичного процесу: натуралізм, ідеалізм, матеріалізм.

Основні сфери життя суспільства: матеріальне виробництво (сфера економіки), соціальна сфера, політика, духовне середовище.

Суспільні відносини і соціальна діяльність. Матеріальні та ідеологічні відносини, їх взаємозв'язок. Народонаселення – основа і суб'єкт матеріального життя. Сучасні демографічні проблеми. Природне середовище – умова і передумова життєдіяльності суспільства. Проблеми соціальної екології.

Спосіб виробництва матеріального життя, його структура і роль у суспільному динаміці. Продуктивні сили, основні елементи. Техніка як компонент продуктивних сил. Виробничі відносини та їх структура. Базис і надбудова: логіка взаємозв'язку.

Соціальна структура суспільства. Класичні і некласичні підходи до її визначення. Політична сфера і політична організація життя суспільства. Поняття політики. Держава як центральний елемент політичної системи. Держава і право. Політична організація суспільства та політичний режим. Демократія як принцип політичної організації.

Демократія і диктатура. Долі демократії в сучасному світі. Громадянське суспільство і правова держава. Права людини.

Поняття суспільного прогресу і проблема його критеріїв. Основні концепції суспільного прогресу і їх альтернативи. Гуманізм як міра духовного і ціннісного виміру суспільного прогресу і його альтернативи.

Проблема побудови теоретичних моделей соціуму в соціально- філософській думці ХХ століття. Концепція «ідеальних типів» М. Вебера. Раціональність як засіб організації соціальної взаємодії людей (Г. Зіммель, Г. Гадамер). Суспільство як соціальна система (Т. Парсонс та ін.).

Тема 13. Осягнення історії

Чинники соціального розвитку. Логіка розвитку суспільства. Єдність і різноманіття історичного процесу. Поняття історичної реальності. Історичний час і історичний простір. Історичні джерела й історичні факти. Проблема достовірності історичних фактів. Опис, пояснення і розуміння в історичному пізнанні. Проблема істинності історичного знання. Історична свідомість та самосвідомість.

Історія, прогрес, регрес Співвідношення понять «зміна», «розвиток», «історія», «прогрес», «регрес». Ідея регресу і циклічності розвитку в античній філософії (Гесіод, Платон, Аристотель та ін.). Становлення концепції прогресу в новоевропейській філософській думці. Суперечливий характер прогресу (Ж.-Ж. Руссо). Тлумачення прогресу в філософії Просвітництва, німецькій класичній філософії та марксизмі. Критерії суспільного прогресу. Місце соціальних революцій в історичному поступі. Зростання темпів суспільного розвитку в ході історії. Суспільні ідеали і прогрес.

Проблема сталого розвитку суспільства і спрямованості історії. Розмаїття інтерпретацій історичного процесу: лінійні, циклічні, варіативні, постмодерністські підходи. Цивілізаційний підхід. Цивілізаційні моделі соціальної динаміки. Історичний процес і проблема його періодизації. Єдність і різноманіття історичного процесу. Розвиток і зміна відокремлених замкнутих культур, локальних культурно-історичних типів (цивілізацій): О. Шпёнґлер, М. Данилевський, А. Тойнбі, П. Сорокін. Сенс і призначення історії в концепції К. Ясперса.

Формаційний підхід в дослідженні динаміки історичного процесу. Розвиток суспільства як природно-історичний процес зміни суспільно-економічних формацій. Структура формації. Значення діалектико-матеріалістичної методології формаційного аналізу у виявленні підстав періодизації історичного процесу і встановлення конкретно-історичних типів суспільства.

Закономірність історичного процесу. Сенс історії. Есхатологія, провіденціалізм, закономірний розвиток, непередбачуваність історичного процесу. Соціальний детермінізм. Необхідність і випадковість в історії. Мета історії.

Традиційне суспільство, індустріальне суспільство і техногенна цивілізація. Феномен «масового суспільства». «Бунт мас» Х. Ортеги-і-Гассета. Ідея кінця історії в роботах Ф. Фукуями. Хвильова теорія історичного розвитку Е. Тоффлера.

ПЕРШОДЖЕРЕЛА РЕКОМЕНДОВАНІ ДО ВИПРОБУВАННЯ

1. Аренд Г. Становище людини. Л.: Літопис, 1999. 254 с.

2. Аристотель *Метафізика*. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 26–30.
3. Аристотель. *Нікомахова етика*. К.: Аквілон-плюс, 2002. 480 с.
4. Аристотель. *Політика* / Пер. з давньогрек. О. Кислюка. К.: Основи, 2000. 239 с.
5. Белл Д. *Настання постіндустріального суспільства*. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення) / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 419–431.
6. Бергсон А. *Творческа́я еволюція*. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 133–175.
7. Бердяев М. *Витоки і смисл російського комунізму*. Антологія християнства: хрестоматія з релігієзнавства та культурології. К.: КМПУ ім. Б.Д. Грінченка, 2009. С. 444–448.
8. *Беседы и суждения Конфуция*. СПб.: ООО “Издательство “Кристалл”, 1999. 1120 с.
9. Бэкон Ф. *Новый Органон*. Бэкон Ф. Сочинения. В 2-х т. М.: Мысль, 1991. Т. 1.
10. Валлерстайн И. *После либерализма*. М.: Логос, 2003. 256 с.
11. Вебер М. *Протестантська етика і дух капіталізму*. К.: Основи, 1994. С. 38–69.
12. Вернадский В. *Научное мировоззрение. На переломе: философские дискуссии 20-х годов*. М.: Политиздат, 1990. С. 180–203.
13. Вернадський В. *Декілька слів про ноосферу*. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 217–225.
14. Вернадський В. *Про науковий світогляд*. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 279–290.
15. Вітгенштайн Л. *Логіко-філософський трактат*. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення). К.: Знання, 2009. С. 403–413.
16. Возняк Т. *Що є істина?* Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 197–202.
17. Г'юм Д. *Трактат про людську природу*. К.: Всесвіт, 2004. 550 с.
18. Габермас Ю. *Структурні перетворення суспільної відкритості: дослідження категорії громадянське суспільство*. Л.: Літопис, 2000. 318 с.
19. Габермас Ю. *Філософський дискурс модерну*. К.: Основи, 2001.
20. Гадамер Г.-Г. *Істина і метод*. В 2 т. / Пер. з нім. К.: Юніверс, 2000. Т. 1: Герменевтика I: Основи філософської герменевтики. 464 с.
21. Гайдеггер М. *Що таке метафізика?* Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 74–86.
22. Гантінгтон С. *Зіткнення цивілізацій*. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 432–443.
23. Гегель Г.В.Ф. *Наука логіки*. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 77–89.

24. Гегель Г.В.Ф. Наука логіки. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 99–112.
25. Гегель. Феноменологія духу. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 480–490.
26. Гердер Й. Мова і національна індивідуальність. Націоналізм. Антологія. К.: Смолоскип, 2000. С. 37–46.
27. Гоббс Т. Левіафан, або Суть, будова і повноваження держави церковної та цивільної. К.: Дух і літера, 2000. 600 с.
28. Горбач М. Філософія Памфіла Юркевича. л: Каменяр, 2007. 184 с.
29. Гуссерль Э. Кризис европейского человечества и философии. Вопросы философии. 1986. № 3. С. 102–145.
30. Гьосле В. Практична філософія в сучасному світі. К.: Лібра, 2003. 216 с.
31. Декарт Р. Метафізичні роздуми. Міркування стосовно наук. Головні правила методу. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 59–73.
32. Деріда Ж. Письмо та відмінність. К.: Основи, 2004. 602 с.
33. Дильтей В. Типи світогляду і уявлення їх у метафізичних системах. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення. К.: Знання, 2009. С. 150–162.
34. Донцов Д. Дух нашої давнини. К.: МАУП, 2005. 568 с.
35. Драгоманов М. Чудацькі думки про українську національну справу. Історія філософії України. Хрестоматія: Навч. Посібник. / Упоряд. М. Тарасенко та ін. К.: Либідь, 1993. С. 379–380.
36. Дрогобич Юрий. Годы и пророчества. Х.: Факт, 2002. 288 с.
37. Еллюль Ж. Техніка, або виклик століття. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 228–236.
38. Заїченко Г. Постмодернізм: ключові ідеї Л. Вітгенштайна і Ж. Дерріда. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 202–211.
39. Иноземцев В. Расколота цивилизация. М.: AcademLa-Наука, 1999. 724 с.
40. Іларіон Київський. Слово про закон і благодать Історія філософії України. Хрестоматія: Навч. Посібник. / Упоряд. М. Тарасенко та ін. К.: Либідь, 1993. С. 8–28.
41. Камю А. Бунтівна людина. Камю А. Вибрані твори. У 3-х т / Пер. з фр. Х.: Фоліо, 1997. Т. 3. Ессе. С. 181–438.
42. Камю А. Міф про Сізіфа. Есе про абсурд. Читанка з історії філософії / За ред. Г. Волинки. К.: Довіра, 1993. Кн. 6. Зарубіжна філософія ХХ ст. С. 139–144.
43. Кант І. К вечному миру. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 310–330.
44. Кант І. Прологомени ко всякой будущей метафизике, могущей появиться как наука. Антология мировой философии. М.: Мысль, 1971. Т. 3. 760 с.
45. Кант І. Критика практичного розуму. К.: Юніверс, 2004. 240 с.
46. Кассирер Э. Дослідження людини. Вступ до філософії культури. Філософія:

- хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 174–186.
47. Кастельс М. Информационная эпоха. Экономика, общество, культура, [пер. Б. Верпаховского]. М.: Высшая школа экономики, 2000. 607 с.
 48. Козловський П. Постмодерна культура. Сучасна зарубіжна філософія: Течії і напрями (Хрестоматія). К.: Либідь, 1996. С. 245–294.
 49. Козловський П. Постмодерна культура: суспільно-культурні наслідки технічного розвитку. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 218–228.
 50. Копнін П. Логіка науки чи наука логіки? Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С.47–50.
 51. Корет Э. Основы метафизики / Пер. с нем. К.: Тандем, 1998. 248 с.
 52. Кримський С. Зміст та функції природничонаукової картини світу. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 211–218.
 53. Кримський С. Філософія – авантюра духу чи літургія смислу? Кримський С. Запити філософських смислів. К.: ПАРАПАН, 2003. С. 8-21.
 54. Кузанский Н. Об ученом незнании. М.: Азбука-классика, 2001. 320 с.
 55. Кун Т. Структура научных революций / Пер. с англ. М.: АСТ, 2001. 605 с.
 56. Кьеркегор С. Болезнь к смерти. Кьеркегор С. Страх и трепет. М.: Республика, 1993. С. 251–350.
 57. Левінас Е. Чи є онтологія фундаментальною?. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 141–149.
 58. Леопольд О. Развитие этики. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 301–310.
 59. Липа Ю. Призначення України. Л.: Просвіта, 1992.
 60. Локк Дж. Два трактати про врядування. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 561–573.
 61. Локк Дж. Опыт о человеческом разумении. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 50–77.
 62. Лосев А. Философия имени; Музыка как предмет логики; Диалектика мифа. Лосев А. Из ранних произведений. М.: Правда, 1990.
 63. Лосев А. Эллинистически-римская эстетика. М., 2002.
 64. Луман Н. Общество как социальная система. М.: Логос, 2004. 232 с.
 65. Мак'явеллі Н. Державець. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 549–560.
 66. Мамардашвили М. Философия – это сознание вслух. Мамардашвили М. Сознание и цивилизация. Тексты и беседы. М.: Логос, 2004. С. 87–103.

67. Мамардашвили М.К. Наука и культура. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С.114–133.
68. Мамардашвили М.К. Наука и ценности – бесконечное и конечное. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 110–114.
69. Мамардашвили М. Картезіанські роздуми. К.: Стілос, 2000. 311 с.
70. Мамфорд Л. Міф про машину. Техніка і розвиток людини. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 236–239.
71. Мангайм К. Ідеологія та утопія / Пер. з нім. К.: Дух і літера. 2008. 370 с.
72. Маркузе Г. Ерос і цивілізація. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 470–478.
73. Ніцше Ф. Антихристиянин або прокляття християнству. Антологія християнства: хрестоматія з релігієзнавства та культурології / За заг. ред. Г. Лозко. К.: КМПУ ім. Б. Грінченка, 2009. С. 164–227.
74. Ніцше Ф. Генеалогія моралі. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 132-140.
75. Ортега-и-Гассет Х. Что такое философия? М.: Наука, 1991. С. 51–192.
76. Ортега-и-Гассет Х. Бунт мас. Вибрані твори. К.: Основи, 1994. С. 15–90.
77. Ортега-и-Гассет Х. Місія Університету. Ідея Університету. Антологія / Упоряд.: М. Зубрицька. Л.: Літопис, 2002. 304 с.
78. Парсонс Т. Система современных обществ. М.: Аспект-пресс, 1997. 270 с.
79. Патнэм Х. Разум, истина и история. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 89–110.
80. Паточка Я. Негативний платонізм. Вічність та історичність. Паточка Я. Єретичні ессе про філософію історії. К.: Основи, 2001. 373 с.
81. Пікашова Т., Шашкова Л. Що є знання?. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 39–47.
82. Платон Держава. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 7–26.
83. Платон. Бенкет. Тімей. Читанка з історії філософії. Книга І. Філософія Стародавнього світу. К.: Довіра, 1993.
84. Платон. Діалоги / Пер. з давньогрец. К.: Основи, 1999. 395 с.
85. Попович М. Мироззрение древних славян. К.: Наукова думка, 1985. 210 с.
86. Попович М. Наука шукає надійних фортець. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні

- матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 183–187.
87. Попович М. Прийняття істини як розуміння: аналіз і синтез. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 192–197.
 88. Попович М. Прийняття істини. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 187–192.
 89. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги: В 2 т. К.: Основи, 1994. Т. 2. 494 с.
 90. Поппер К. Дух науки – це дух Сократа. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 276–279.
 91. Поппер К. Логика и рост научного знания. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 265–276.
 92. Потебня О. Думка і мова. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 391–402.
 93. Пригожин І. Порядок із хаосу: новий діалог «людини з природою». Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення). К.: Знання, 2009. С. 344–353.
 94. Рассел Б. Піднесення науки. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 30–39.
 95. Риккерт Г. Наука о природе и наука о культуре. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 246–265.
 96. Рікер П. Конфлікт інтерпретацій. Герменевтичні нариси. Генеза. 1994. № 1. С. 46–60.
 97. Рікер П. Сам як інший. К.: Дух і літера, 2002. 456 с.
 98. Роттердамський Е. Похвала Глупоті. Домашні бесіди. К.: Основи, 1993. С. 13–106.
 99. Руссо Ж.-Ж. Про суспільну угоду, або Принципи політичного права. К.: Port-Royal, 2001. 583 с.
 100. Сартр Ж.-П. Буття і ніщо. Нарис феноменологічної онтології / Пер. з фр. В. Лях, П. Тарашук. К.: Основи, 2001. 835 с.
 101. Сартр Ж.-П. Екзистенціалізм – це гуманізм. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 206–216.
 102. Сенека Л. Моральні листа до Луцілія. К.: Основи, 1999. 603 с.
 103. Сковорода Г. Діалог. Назва його – Потоп Зміїний. Антологія християнства: хрестоматія з релігієзнавства та культурології. К., 2009. С. 375–390.
 104. Сковорода Г. Книжечка, що називається SILENUS ALCIBIADIS, тобто ікона алківіадська ІЗРАЇЛЬСЬКІЙ ЗМІЙ. Антологія християнства: хрестоматія з релігієзнавства та культурології / [За заг. ред. Г. Лозко]. К.: КМПУ ім. Б.Д. Грінченка,

2009. С. 359–375.
105. Сорокин П. Соціальна стратифікація і мобільність. Соціальна і культурна мобільність. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення). К.: Знання, 2009. С. 444–456.
 106. Спиноза Б. Этика. Спиноза Б. Сочинения. В 2-х томах. СПб.: Наука, 1999. Т. 1. 489 с.
 - В. Спиноза Б. Теологічно-політичний трактат / Пер. з лат. К.: Основи, 2005. 237 с.
 - С. Тейяр де Шарден П. Феномен человека. М.: Наука, 1987. С. 228–235.
 107. Тойнбі А. Дослідження історії / Пер. з англ. К.: Основи, 1995. 608 с.
 108. Тоффлер Е. Третья волна / Пер. з англ. К.: Всесвіт, 2000. 480 с.
 109. Тоффлер Э. Метаморфозы власти. М.: АСТ, 2003. 669 с.
 110. Тоффлер Э., Тоффлер Х. Революционное богатство. Как оно будет создано и как оно изменит нашу жизнь. М.: ООО «Издательство АСТ», 569 с.
 111. Українка Л. Руфін і Прісцилла. Леся Українка Збір. творів у 12- ти томах. К., 1979. Т. 5.
 112. Українка Л. Стародавня історія східних народів. Катеринослав, 1918. Репринтне видання: Луцьк: ВАТ «Волинська обласна друкарня», 256 с.
 113. Фай Г. Всемирный переворот. Эссе о новом американском империализме / Пер. с фр. М.: Слава!, 2005. 240 с.
 114. Фесрабенд П. Аналітичний покажчик. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 365–376.
 115. Фіхте Й. Що таке народ у вищому розумінні цього слова і що таке любов до Батьківщини. Націоналізм. Антологія. К.: Смолоскип, 2000. С. 46–55.
 116. Фсербх Л. Фрагменти до характеристики моєї філософської біографії. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 250–260.
 117. Франк С. Душа людини. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 502–513.
 118. Франко І. Поза межами можливого. Історія філософії України. Хрестоматія: Навч. посіб. / Упоряд. М. Тарасенко, М. Русин, А. Бичко та ін. К.: Либідь, 1993. С. 405–407.
 119. Франко І. Наука і її взаємини з працюючими класами. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 290–301.
 120. Фрейд З. Вступ до психоаналізу. К.: Основи, 1998. 709 с.
 121. Фрейд З. Я та Воно. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. п. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 293–302.
 122. Фромм Е. Анатомія людської деструктивності. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 270–279.
 123. Фромм Э. Бегство от свободы. М.: Прогресс, Универс, 1995. 253 с.
 124. Фромм Э. Искусство любить. Фромм Э. Психоанализ и религия; Искусство любить; Иметь или Быть?. К.: Ника-Центр, 1998. С. 97–186.
 125. Фуко М. Археологія знання / Пер. з фр. К.: Основи, 2003. 326 с.
 126. Фукуяма Ф. Довіра: соціальні добродії і шлях до розквіту. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення) / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 538–548.
 127. Хайдеггер М. Основные понятия метафизики. Хайдеггер М. Время и бытие. М.: Республика, 1993. С. 342–327.
 128. Хакен Г. Синергетика: Иерархия неустойчивостей в самоорганизующихся системах и

- устройствах. М.: Мир, 1985. С. 12–45.
129. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций и преобразование мирового порядка. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 391–446.
 130. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций. Полис. 1994. № 1. С. 33–48.
 131. Хокинг С. Краткая история времени. От большого взрыва до черных дыр. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 330–391.
 132. Ціцерон М. Про державу; Про закони; Про природу богів / Пер. з латин. В. Литвинова. К.: Основи, 1998. 476 с.
 133. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні. К.: Оріє, 1992. 230 с.
 134. Шаян В. Григорій Сковорода – лицар святої борні. Гамільтон, Канада, 1984.
 135. Швейцер А. Культура і етика. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 609–621.
 136. Шелер М. Місце людини в Космосі. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 1999. С. 261–269.
 137. Шеллінг Ф. Про відношення реального та ідеального в природі. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 194–205.
 138. Шинкарук В. Діалектика: традиційний і нові підходи. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрестоматійні матеріали. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 175–183.
 139. Шопенгауэр А. Свобода воли и нравственность. М.: Республика, 1992. 447 с.
 140. Шпенглер О. Присмерк Європи. Нариси морфології світової історії. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 587–596.
 141. Юнг К.-Г. Проблема души нашего времени. М.: Академический проект, 2007. 288 с.
 142. Юркевич П. Мир з ближнім як умова християнського співжиття: Докази буття Божого. Філософська і соціологічна думка. 1990. № 10.
 143. Юркевич П. Серце та його значення у духовному житті людини, згідно з ученням слова Божого. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. п. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 491–501.
 144. Яковенко Б. Що таке філософія? (Вступ до трансценденталізму). Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. С. 28–34.
 145. Ясперс К. Психологія світоглядів. К.: Юніверс, 2009. 464 с.
 146. Ясперс К. Смысл и назначение истории. М.: Республика, 1994. 527 с.
 147. Ясперс К. Современная наука. Філософія науки. Навчальний посібник. 2-ге вид., виправлене та доповнене у двох частинах. Частина 2. Хрест. матер. / Сторожук С.В., Гоян І.М., Данилова Т.В., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ, 2018. С. 239–246.

III. ПІДРУЧНИКИ ТА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ ПОСІБНИКИ

1. Андрущенко В. Історія соціальної філософії: Підручник для студ. вищих навч. закладів. К.: Тандем, 2000. 416 с.
2. Антология мировой философии. М.: ООО «Издательство АСТ», 2001.
3. Асмус В. Античная философия. М.: Высшая школа, 2005. 402 с.
4. Бойченко І. Філософія історії: Підручник. К.: Знання, 2000. 723 с.
5. Булатов М. Філософський словник. К.: Стіл ос, 2009. 575 с.
6. Введение в философию: Учеб. пособие для вузов. М.: Республика, 2003.
7. Герасимчук А., Тимошенко З. Курс лекцій з філософії: Навч. посіб. К.: Вид-во Європ. Ун-ту, 2002. 422 с.
8. Гусев В. Вступ до метафізики: навч. посібник. К.: Либідь, 2004.
9. Добронравова І., Білоус Т., Комар О. Новітня філософія науки. Підручник. К.: Логос, 2009. 243 с.
10. Єрмоленко А. Комунікативна практична філософія. К.: Лібра, 1999. 488 с.
11. Зарудний Є. Філософія: Навчальний посібник. К.: Кондор, 2007. 200 с.
12. Історія української філософії: Підруч. / В. Горський та ін. К.: Либідь, 2004.
13. Історія філософії: Підр. / А. Бичко, І. Бичко. К.: Либідь, 2001. 408 с.
14. Історія філософії: Підр. / В. Ярошовець та ін. К.: Знання України, 2006. 1200 с.
15. Історія філософії в її зв'язку з освітою: Підр. / Г. Волинка та ін. К.: Каравела, 2006. 480 с.
16. Кохановский В. Основы философии науки: Учебное пособ. для аспирантов. Ростов н/Д: Феникс, 2007. 608 с.
17. Кремень В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник. К.: Книга, 2005. 528 с.
18. Максюта М. Вступ до філософії: Навчальний посібник. К.: Вид-во КНАУ, 2001. 673 с.
19. Нестеренко В. Вступ до філософії: онтологія людини. Навч. посіб. Костопіль: Роса, 1995.
20. Пазенок В. Філософія: Навч. посіб. К.: Академвидав, 2008.
21. Пашук А. Нариси з історії філософії середніх віків: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. 712 с.
22. Петрушенко В. Філософія: курс лекцій. Навч. посіб. для студ. вищ. закладів освіти I-IV рівнів акредитації. Л.: Новий Світ-2000, 2008.
23. Подольська Є. Філософія: Підручник. К.: Центр навчальної літератури, 2006.
24. Поздняков Э. Философия культуры. М.: Интурреклама, 1999. 576 с.
25. Причепій С., Черній А., Чекаль Л. Філософія: Підручник для студ. вищих навч. закладів. К.: Академвидав, 2006.
26. Рассел Б. История западной философии. Новосибирск: Сибирское университетское издательство, 2001.
27. Саух П. Філософія: навчальний посібник. К.: ЦНЛ, 2003. 254 с.

28. Українська філософія в іменах: Навч. посіб. / К. Огородник, М. Русин. К.: Либідь, 1997. 327 с.
29. Філософія: Підручник / І. Бичко та ін. К.: Либідь, 2002. 408 с.
30. Філософія: Навч. посіб. / Л. Губерський та ін. К.: Вікар, 2008.
31. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / За ред. Л. Губерського. К.: Знання, 2009. 621 с.
32. Філософія. Підручник / За заг. ред. В. Кременя, М. Горлача. Х.: Прапор, 2004. 736 с.
33. Філософія: світ людини: Курс лекцій: Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. / В. Табачковський, М. Булатов, Н. Хамітов. К.: Либідь, 2004.
34. Філософія науки та інноваційного розвитку / Чекаль Л.А., Горбатюк Т.В., Сторожук С. та ін.. К.: Міленіум, 2017. 782 с.
35. Філософія науки та інноваційного розвитку [Навч. посіб.] / Л. Чекаль (ред.), О. Павлова, С. Сторожук та ін. К.: Міленіум, 2010. 340 с.
36. Філософія освіти / Чекаль Л.А., Горбатюк Т.В., Сторожук С. та ін. К.: Міленіум, 2017. 662 с.
37. Філософія науки / Сторожук С., Гоян І., М. Матвієнко І., С. Данилова Т.В. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2017. 588 с.
38. Філософія науки / Сторожук С. В., Гоян І.М., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2016. 520 с.
39. Філософія науки / Сторожук С. В., Гоян І.М., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2017. 296 с.
40. Практикум з філософії / Сторожук С. В., Гоян І.М., Матвієнко І.С. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2017. 176 с.
41. Философия образования. Философия социальных и гуманитарных наук. Учебное пособие для вузов / Под общ. ред. С. Лебедева. М.: Академический проект, 2006.
42. Чанышев А. Курс лекций по древней и средневековой философии: Учеб. пособие для вузов. М.: Высшая школа, 1991.
43. Ящук Т. Філософія історії: Курс лекцій. Навчальний посібник. К.: Либідь, 2004. – 536 с.

ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

1. Багатоманіття визначень філософії.
2. Історичні типи світогляду.
3. Концепції походження філософії: міфогенна, гносеогенна.
4. Східний і західний тип філософування.
5. Канонічні джерела та засадничі ідеї давньоіндійської філософії.
6. Буддизм: особливості виникнення та основні ідеї.
7. Канонічні джерела та засадничі ідеї давньокитайської філософії.
8. Конфуціанство як морально-етична доктрина.
9. Космоцентризм давньогрецької філософії.
10. Вплив атомізму Демокрита на розвиток наукового світогляду.
11. Давньогрецька класика як соціокультурний феномен.

12. Софісти у культурному просторі античної пайдеї.
13. Філософія Сократа.
14. Антропологічний поворот у філософії.
15. Вчення про ідеї як ядро філософської системи Платона.
16. Вчення Платона про державу.
17. Філософська система Аристотеля.
18. Теорія Аристотеля про чотири причини.
19. Політична філософія Аристотеля.
20. Особливості розвитку філософії і період еллінізму.
21. Середньовіччя як соціокультурний феномен.
22. Християнство як ідейна основа середньовічного мислення. Головні ідеї середньовічної філософії.
23. Етапи розвитку середньовічної філософії.
24. Витоки, філософський зміст та представники апологетики (Юстин Мученик, Татіан, Тертуліан).
25. Східна та західна патристика.
26. Вчення Августина про «два гради».
27. Схоластика як напрям середньовічної філософії.
28. Суперечка між реалістами і номіналістами і її значення для розвитку наукового світогляду. Філософія Томи Аквінського.
29. Загальна характеристика світоглядних трансформацій у період Відродження.
30. Гуманізм та індивідуалізм як ідейні засади ренесансного мислення.
31. Сатиричне зображення схоластики у творах Еразма Ротердамського.
32. Реформаційні рухи на початку XVI ст. і віросповідний розкол католицького світу.
33. Віросповідні постулати Лютера.
34. Соціально-філософські погляди Томаса Мора.
35. Соціокультурна ситуація в Західній Європі в XVII ст. Нідерландська і англійська революції, їх соціальне і релігійне обґрунтування.
36. Деїзм і пантеїзм як головні напрямки філософсько-релігійної думки Нового часу.
37. Вчення Ф. Бекона про «ідоли» людського розуму.
38. «Новий Органон»: розробка індуктивного методу.
39. Проблема субстанції та дуалізм Р. Декарта.
40. Соціально-філософська концепція Т. Гобса.
41. Просвітницькі ідеї Дж. Лока і його прагнення до встановлення релігійної віротерпимості. Суб'єктивно-ідеалістична і релігійна філософія Дж. Берклі.
42. Просвітництво як епоха європейської культури і його історичне значення.
43. Критика Вольтером теологічного погляду на історію і створення їм «філософії історії».
44. Концепція «духу законів» Ш. Л. Монтеск'є та поняття «духу народів».
45. Трагування соціальної нерівності Ж.-Ж. Руссо.
46. Німецьке Просвітництво. Феномен німецької класичної філософії.
47. «Докритичний» і «критичний» періоди творчості І. Канта.
48. Й. Фіхте: Ідея нації
49. Загальна характеристика філософської спадщини Г.В.Ф. Гегеля.
50. Г.В.Ф. Гегель: історія як «прогрес у свідомості свободи».
51. Антропологічний принцип філософії Л. Фойєрбаха.